

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Евгени Велев, преподавател в УниБИТ, София, катедра

„Културно-историческо наследство“

**на докторска теза на тема: " ДЕКОРАТИВНИ ТЕХНИКИ И
ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ПРОЕКТИРАНЕ НА ИЗДЕЛИЯ В ДИЗАЙНА НА
ФИННАТА КЕРАМИКА "**

на Мариана Ангелова Кочорапова, представена за публична защита за

присъждане на образователна и научна степен „доктор“ с научен

ръководител проф. Йордан Борисов Стоянов

Представената за рецензиране докторска теза на Мариана Кочорапова е пряко свързана с учебния процес и цели да проследи задълбочено, начинът по който технологичните промени в производствения процес при прилагане на декора на финната керамика се отразяват значително на творческия такъв, без това да намалява стойността и естетическите качества на приложно-художествените продукти. Според авторката разглеждането на съвременните тенденции при проектиране и прилагане на декора във финокерамичното производство отваря нова страница в учебната програма, тъй като подготовката на професионални кадри се осъществява в учебен процес, който се развива и осъвременява в съответствие с технологичните промени в промишлените предприятия, и който трябва да изгражда професионалните качества и умения на художника дизайнер, необходими за прецизна професионална изработка и за постигане на висока художествена стойност на изделията.

Дисертационният труд се състои от 338 стр. и се отличава с балансирана структура, съставена от увод, три глави, 154 цветни и черно-бели приложение, представляващи фотографии на декорирани керамични изделия и съоръжения за прилагане на декора и организиране на работното място, писмена информация и материали от личния архив на дългогодишен декоратор Спасуна Илиева в керамичен завод „Изида”, справка за основните приноси, библиография и речник на използваните понятия. Представен е и автореферат от 43 стр.

Актуалността на изследването се обуславя както от новите условия в съвременната постмодерна социокултурна среда, които провокират и подтикват към творческа и експериментаторска дейност художниците-приложници да създават нови техники, съобразени с тях, така и от бързите темпове на промишленото производство, които стоят в основата на промените, свързани с декоративните техники, и не на последно място от техният професионализъм в процеса на проектиране и дизайн на промишлени финокерамични изделия, с оглед изграждане на естетически вкус и естетическо отношение у потребителите.

Избраната тема е дисертабилна и покрива слабо засегната област в полето на теоретични наблюдения и обобщения върху декоративните техники и технологии при проектиране на изделия в дизайна на финната керамика, като позволява определени научни и реалистични сравнения, и дава възможност за изследване на успешни примери и добри практики у нас и по света, подкрепени с формулиране на важни изводи. Налице е стремеж да бъде систематизирана сложна по същество проблематика и да бъдат изведени определени идейно-естетически и естетико-художествени открития, постижения, анализи и проучвания в изследваната област, изграждащи теоретико-методологична рамка на изследването.

Мариана Кочорапова показва, че умее да систематизира, анализира и обобщава наличния идеен и фактически материал за целите на изследването, демонстрирайки своите научни познания и лични професионални виждания. Тя изгражда основната си хипотеза върху необходимостта от това да се докаже тезата, че проектирането на декор за изделия от финокерамичното производство е творческа дейност, която се проявява в процеса на формообразуване, и че то не зависи от изцяло от промените в производствените условия, а по-скоро се съобразява с тях. Според нея „художествените му качества се формират от композиционните закономерности и от използваните изобразителни изразни средства, правилно подобрите декоративни техники, съобразени с качествата на материала, от който е изработено финокерамичното изделие“, а познаването на декоративните техники и технологиите за прилагането им дава по-големи творчески възможности при изграждането на самия декор.

Кочорапова поставя и решава редица въпроси, свързани с обобщаването и систематизирането на наличната научна информация за изясняване мястото и ролята на дизайнера във финокерамичното производство, съобразно изискванията на пазара и анализирането на факторите, определящи типологията и характеристиките на декоративните елементи за декориране на финната керамика и порцелана, по отношение на естетическите потребности на потребителя и на обществено-естетически тенденции и нагласи в постсъвременните пазарно ориентирани общества. Поставени и решени са още въпросите свързани с анализирането на производствените процеси при проектиране и прилагане на декора, както и на дейности, свързани с технологичния процес на декориране и производство на порцелан и облицовъчни плочки, като границите са поставени въз основа на факта, че

въпросните производства използват почти всички техники и материали в декоративно-приложните изкуства.

В уводът са изяснени актуалността дисертационния труд, неговият предмет, обхват, цел, задачи и методи на изследване. Подчертано е използването на специализирана литература на автори и научни колективи, работили в областта на керамичното производство и на историята на изкуството.

В глава I, озаглавена „Произход и развитие на керамичната украса“ е направен опит да бъде идентифицирана разглежданата проблематика, като са проследени основните периоди в историко-художественото развитие на керамиката и керамичната украса, като са разгледани отделните художествено-приложни идентичности на отделните култури. Отбелязани са техните най-важните белези и естетико-функционалните особености през различните периоди от историята на приложните изкуства. Подчертан е фактът, че цялостното развитие на керамичното изкуство и на керамичната украса е тясно свързано с технологичните открития през вековете, и че откриването на гърнчарското колело и цветните глазури са от изключителна важност за развитието на керамичната украса.

В глава II „Декоративни техники и технологии за прилагане на декора“ са разгледани и анализирани методите на декориране, декоративните техники и технологиите за прилагането им по реда, по който се прилагат в производствения процес, както и техните художествено-естетически характеристики, с което се цели да се проследи творческата инициативност на художниците-приложници, приемствеността, усвояването на придобития опит и прилагането му в съвременното финокерамично производство. Изведени са някои от най-важните характерни особености на керамичните бои и на останалите материали, на методите за съхранение, за приготвяне и

смесване на цветовете, които предмети и дейности са изключително важни както от технологична, така и от художествена гледна точка. Подчертани са ролята и мястото на надглазурната декорация в серийното производство, както и нейните практико-приложни и естетико-продуктивни възможности.

В глава III „Проектиране на декори за финокерамичното производство“ е поставен въпроса за проектирането на декора като част от творческия процес на формоизграждане при проектиране на финокерамични изделия, като е подчертано значението на декора за изделията в порцелановото производство и производството на облицовъчни плочки, и в какви етапи от реализацията на керамичните изделия се прилага декорацията в зависимост от вида на самия декор. Анализирани са взаимоотношенията и взаимообусловеностите между форма и декор и са посочени най-честите проявления и решения спрямо последния по отношение на формата на различните керамични изделия, като са посочени основните фактори и мотиви, с които е необходимо да се съобразява художника-приложник при проектирането на декор, като материал, композиционни закономерности, възможност на цветните палитри (глазури), използването на декоративни методи и техники за прилагане на декора (ръчно чрез различни механични способности или комбинирането им), условията на производство и др. Подробно са разгледани примерите, при които живописата, графиката и скулптурата участват активно в декора на порцелановите изделия и облицовъчните плочки.

Докторската теза съдържа научни резултати, които представляват личен принос на докторантката. Между научните приносите с най-голяма значимост са издирването и описанието на декоративни техники, които вече не се прилагат, но са в основата на развитието на иновативните и нетрадиционни такива в съвременното финокерамично производство, анализирането на влиянието на графичните техники и създаването на първите

деколи с литографски камък, и изследването на връзката на съвременната „прима” техника с „майсенската маниерна” живопис. Сред приложните приноси се откроява представения тематичен илюстративен материал на декорирани керамични изделия и съоръжения за прилагане на декора и организиране на работното място.

Научната новост на дисертационната теза, нейната прагматичност и насоченост, отсъствието на достатъчно научни изследвания и анализи в разглежданата област, както и отсъствието на единен и систематизиран понятийно-терминологичен апарат, аксиоматично ползваните методологически похвати са сред онези теоретични трудности пред докторантката, които са довели до известни слабости, незначителни пропуски и смислови неточности в изложението. Като цяло разработката на Мариана Кочорапова се характеризира с прецизност на изследването, засягащо важни проблеми в сферата на декоративния дизайн и производство на финна керамика, от което се налага се изводът, че представлява определен принос както към теорията, така и към практиката, и отговаря на необходимите изисквания за разработване и написване на дисертационен труд.

Авторефератът отговаря напълно на изложеното в дисертационния труд, а неговото съдържание на всички нормативни изисквания. Представения тематичен илюстративен материал на декорирани керамични изделия и съоръжения за прилагане на декора и организиране на работното място, допълва към изградената мащабна картина на дисертационния труд схващането, че декоративно-приложното изкуство като цяло, съдейства за естетическо обогатяване на предметната среда, окръжаваща индивида или общността и оказва съществено влияние върху процесите на естетическо изразяване и възприемане на заобикалящия ги свят.

Всичко това ми дава основание с убеденост да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Мариана Кочорапова образователната и научна степен „доктор“.

София,
10. 03. 2014 г.

Рецензент:
доц. д-р Евгени Велев